

Перспектива дослідження. У аналізі комунікативного розвитку учнів з порушеннями інтелекту на базі Запорізької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат «Джерело» Запорізької обласної ради за допомогою розробки діагностичних методик тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксёнова А. К. Методика обучения русского языка в специальной (коррекционной) школе / А. К. Аксенова. – М. : ВЛАДОС. – 1999. – 326 с.
2. Гнездилов М. Ф. Обучение русскому языку в старших классах вспомогательной школы. М. : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1962. 200 с.
3. Єременко І. Г., Турчинська В. Є. Готовність розумово відсталих дітей до навчання в допоміжній школі. К. : Рад. шк., 1981. 81 с.
4. Корніяк О. М. Психологія комунікативної культури школяра. К. : Міленіум, 2006. 334 с.
5. Омельченко І. М, Тарасун В. В., Федорович Л. О. Вступ до спеціальності логопедія: навч. пос. Кременчук : Християнська Зоря, 2011. 416 с.
6. Печерский В. Г. Способности подростков и юношей с легкой умственной отсталостью к продуктивному межличностному взаимодействию : автореф. дис. на соискание научной степени докт. психолог. наук. М., 2009. 36 с.
7. Проскурняк Е. И. Экспертная оценка развития коммуникативной деятельности учащихся с умственным недоразвитием *Научные ведомости БелГУ. Сер. Гуманитарные науки.* Харьковская государственная академия культуры. 2013. №27 (170). Вып. 20. С. 300–307.

Самсоненко Юлія Геннадіївна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент
О. В. Колишкін

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ ДБАЙЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

У статті розкрито проблему формування у дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом дбайливого ставлення до природи в умовах спеціального освітнього закладу, в ході вивчення якої визначено складність та неоднозначність підходів до реалізації завдань екологічної освіти та виховання молодших школярів, необхідність реалізації гуманістичного підходу, згідно з яким екологічні проблеми розглядаються особистістю як власні. Важливо визнати необхідність докорінної зміни пріоритетів у ставленні людини до природи, оскільки саме воно визначає дії, вчинки і є основою взаємодії індивіда з навколишнім середовищем.

Ключові слова: дбайливе ставлення, природа, діти молодшого шкільного віку, формування, знижений слух.

Samsonenko Julia Gennadiievna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Typhlopedagogy. Deaf pedagogy)
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko
Supervisor - Ph.D. ped. sciences, Associate Professor
O.V. Kolishkin

PROBLEM FORMATION IN CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE WITH HEARING LOSS CAREFUL ATTITUDE TO NATURE

The article reveals the problem of forming in children of primary school age with hearing loss a caring attitude to nature in a special educational institution, during the study of which the complexity and ambiguity of approaches to environmental education and upbringing of primary school children environmental problems are considered by the individual as his own. It is important to recognize the need for a radical change in priorities in human attitudes to nature, because it determines the actions, deeds and is the basis of individual interaction with the environment.

Key words: caring attitude, nature, children of primary school age, formation, hearing loss.

Постановка проблеми. Сучасна екологічна криза актуалізує проблему утвердження у свідомості молодого покоління дбайливої позиції щодо довкілля. Тому пріоритетним напрямом діяльності спеціальних освітніх закладів має бути виховання ціннісного ставлення до природи, розвиток уміння приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища. Особливе місце в системі неперервного екологічного виховання належить початковій школі, оскільки саме цей період у житті дітей особливо сприятливий для формування позитивних установок на взаємодію з природою.

Успіх трансформаційних процесів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України значною мірою залежить від того, чи будуть створені умови для вирішення глобальних суперечностей у взаємозв'язках суспільства і природи. Загострення екологічної ситуації зумовило зростання уваги до питань екологічного виховання підростаючого покоління за взаємодії всіх інституцій, причетних до освіти [1; 2].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемі формування екологічної культури особистості в останні роки приділяють уваги численні дослідники. В роботах М. Верзіліна, С. Глазачева, В. Дерябо, А. Захлебного, А. Мамонтовой, І. Пономарьової, Н. Рижовой, І. Суравегиной, О. Левіна та ін. розглядаються наукові аспекти теоретико-методологічного забезпечення процесу екологічної освіти і виховання учнів, що мають відхилення у розвитку, в тому числі в початковій школі [1]. Про важливість і необхідність формування бережливого

ставлення до природи у дітей зі зниженим слухом зазначали Г. Зайцева, Т. Розанова, Л. Фомічова та ін. [3].

Особливої актуальності набуває необхідність забезпечити дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом базовими екологічними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для усвідомленої поведінки в навколишньому середовищі.

Мета статті – розкрити проблему формування у дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом дбайливого ставлення до природи в умовах спеціального освітнього закладу.

Виклад основного матеріалу. В умовах екологічної кризи не можна уявити повноцінного навчального процесу у школі без повноцінного екологічного виховання та освіти. Пропаганда екологічних знань, насамперед, має пробуджувати тривогу щодо екологічної кризи і руйнувати небезпечний психологічний механізм звикання до неї. Вихованців потрібно переконати у необхідності дбайливого ставлення до природи, яке інтегрує почуття, знання, екологічно доцільні вчинки. Лише сплав знань і переконань народжують правильну ціннісну позицію щодо природи та переходять у відповідну поведінкову програму. Дбайливість – особистісна якість, результат чітких світоглядних уявлень про навколишній світ і роль людини в ньому [1].

Формування дбайливого ставлення школярів до природи вивчається як елемент складної системи формування екологічної культури особистості. Молодший шкільний вік, якому властиві високий пізнавальний інтерес, емоційна збудливість, бажання самостійно доглядати за природними об'єктами є сенситивним періодом у формуванні навичок дбайливого ставлення до природи [2].

Дбайливе ставлення молодших школярів до природи – особливий вид взаємин дітей з природою, основою якого є емоційно-ціннісне ставлення до світу, в якому важливу роль відіграють оцінний, гносеологічний та практичний аспекти у їх взаємозв'язку та взаємодоповненні [1].

Дбайливе ставлення як внутрішнє особистісне утворення формується у процесі активної взаємодії дитини зі світом природи, що є основою вироблення певної програми взаємин у системі «природа-людина». Так, у процесі пізнання дитиною природи особливої ваги набувають емоції, які за умови цілеспрямованого педагогічного впливу дають можливість усвідомити значення природи як універсальної, неповторної цінності. У свою чергу, вплив

на емоції, потреби, мотиви, бажання поєднується з активним пізнанням природи, її законів, зв'язків, взаємозалежностей. Розкриваючи дітям цінність природи, збагачуючи їхню інтелектуально-духовну сферу, тим самим унеможливуємо негативні дії та вчинки в природі. Опора на естетичну цінність природи, збагачену знанням, дає реальний поштовх до дії, спрямованої на збереження окремих об'єктів довкілля чи природи в цілому. Отже, процес формування дбайливого ставлення до природи передбачає комплексний вплив на емоційно-ціннісну, інтелектуальну та дієво-практичну сферу психіки молодших школярів [2].

Особистість має розуміти природу як певну цінність, без цього будь-яке виявлення діяльності набуває прагматично-утилітарного характеру. За таких умов педагогічний процес з усіма його технологіями зводиться нанівець, втрачає свою ефективність. Отже, першочергове завдання екологічної освіти – включення в орієнтири екологічного виховання ціннісного освоєння природи. Природа у сучасній школі представлена лише інтелектуальним показником, що відповідно їй відображається на формах і методах виховної роботи. Основа – знання. Але вони не забезпечують автоматичного формування свідомості особистості. Основним об'єктом і предметом екологічного виховання має стати суб'єктивне, індивідуальне відображення соціальної цінності природи у свідомості вихованця, адже цінність виконує роль еталона, регулятора і критерію практичної діяльності в природі.

Моделювання ефективної екологічно доцільної взаємодії у системі «природа – дитина» має носити ненасильницький характер. Натомість варто подбати про створення виховуючих ситуацій на творчо-ігровій основі, оскільки дитині потрібно надати право вибору певного рішення, право вияву особистої ініціативи, право реалізації особистісного ставлення до природи. Лише в атмосфері демократичної взаємодії, на нашу думку, діти отримують реальний шанс на дорослішання, а отже, на роль дбайливого друга природи.

Особливої ваги у формуванні правильних взаємовідносин учнів з природою набуває зважене педагогічне керівництво. Адже дитина спілкується з природою через учителя, який часто є своєрідним і водночас непомітним «містком», що з'єднує два береги – дитину і природу. Успішне «з'єднання» залежить від уміння педагога організувати навчально-виховний процес на особистісній основі, де б було закладено зерно духовного збагачення педагога і дитини в умовах сприятливого психологічного клімату взаємодії, загальної культури, інтелектуального співробітництва, духовного єднання вихователя і вихованця.

Відтак, ставлення до природи є фундаментальним і всеохоплюючим виміром особистості, якщо характеризується категорією не корисності, а універсальності. Саме екологічно ціннісні орієнтації особистості є універсальними, оскільки вони охоплюють властивості природи не лише з погляду практичної, а й пізнавальної, естетичної, моральної цінності. Такі орієнтації є основою в структурі формування дбайливого ставлення молодших школярів до природи. Усвідомлення ними того, що природа є цінність, забезпечує формування досліджуваної якості. Без розуміння цього будь-яка діяльність набуває утилітарного характеру. Однак природа в школі залишається лише об'єктом вивчення, що зумовлює вибір форм і методів її освоєння. Не акцентується увага на її соціальній цінності, яка визначається моральними та естетичними імперативами, виробленими людською культурою. Панування у суспільстві утилітарної психології і створює проблему ставлення людини до природи.

Метою позаурочної виховної роботи є поглиблення і розширення знань, формування практичних навичок і світоглядних переконань. Цілеспрямована позаурочна робота сприяє виробленню звичок поведінки, що відповідають нормам загальнолюдської культури й моралі. Специфіка позаурочної роботи полягає у тому, що вона має добровільний характер участі в ній, сприяє розвитку ініціативи, самостійності учнів, винахідливості, творчості, має широкі можливості використання цікавих ігрових форм, що дозволяє організувати безпосереднє спілкування молодших школярів з природою та забезпечити подолання існуючого у навчальній діяльності формалізму при вивченні природи, забезпечуючи виховання в колективі в поєднанні з індивідуальним підходом.

До позаурочної виховної роботи в умовах спеціального освітнього закладу висувуються такі вимоги: плановість, науковість, зв'язок з життям, педагогічна доцільність, єдність з навчальною діяльністю, реалізація принципу добровільності, систематичність і послідовність в організації позанавчальної розвивальної діяльності учнів, доступність, зв'язок із сім'єю, результативність та корисність [2].

У порівнянні з навчальною позаурочна виховна робота має ширші можливості щодо використання методів, форм організації для залучення молодших школярів до еколого-виховної діяльності, розвитку їхньої активної природоохоронної позиції, формування нового типу взаємин з природою – дбайливого. Отже, позаурочну виховну роботу вважаємо такою, що має забезпечити необхідні умови для проекції на неї методики формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи – основи формування екологічної культури особистості.

Висновки. Таким чином, в роботі розкрито проблему формування у дітей молодшого шкільного віку зі зниженим слухом дбайливого ставлення до природи в умовах спеціального освітнього закладу. Аналіз проблеми формування у дітей молодшого шкільного віку дбайливого ставлення до природи в педагогічній теорії і практиці продемонстрував складність та неоднозначність підходів до реалізації завдань екологічної освіти та виховання молодших школярів, необхідність реалізації гуманістичного підходу, згідно з яким екологічні проблеми розглядаються особистістю як власні. Важливо визнати необхідність докорінної зміни пріоритетів у ставленні людини до природи, оскільки саме воно визначає дії, вчинки і є основою взаємодії індивіда з навколишнім середовищем.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до формування у дітей зі зниженим слухом дбайливого ставлення до природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицький В. В. Програми для творчих об'єднань позашкільних загальноосвітніх навчальних закладів : еколого-натуралістичний напрям. К. : Богдана, 2004. 352 с.
2. Грошовенко О. П. Формування дбайливого ставлення молодших школярів до природи у процесі позаурочної еколого-виховної роботи. *Сучасні вимоги до виховної діяльності вчителя початкових класів* : зб. мат. III регіональної наук. практ. конфер. – Бар: БГПК імені М. Грушевського, 2006. С. 223–226.
3. Сурдопедагогіка : учеб. для студ. высш. пед. завед. / под ред. Е. Г. Речицкой. М. : ВЛАДОС, 2004. 655 с.

Сіренко Наталія Степанівна

вчитель основ здоров'я,
вчитель-дефектолог, спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель КЗ «Новопразька спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

У статті визначено основи системного підходу до розвитку життєвих компетенцій здобувачів освіти з порушеннями інтелекту на уроках основ здоров'я. Проаналізовано основи формування в здобувачів освіти з порушеннями інтелектуального розвитку ціннісного ставлення до власного життя, оволодіння вміннями і навичками здорового способу життя. З'ясовано найважливіші причини низького рівня здоров'я здобувачів освіти з інтелектуальними порушеннями. Окреслено роль вчителя-